

חבל נחלתו

והפוסקים חיוב לינה גם בזמן שאין בית מקדש. ונזכה ב"ב לראות מקדש בבניינו ותמידים כסדרם ומוספים כהלכתם ונעלה ונראה ונשתחוה ונלון בירושלים בב"א.

האחרים, מתווספת הלינה. וכש"כ לפי התולים לינה בקרבנות בלבד, שהלינה היא השלמת העליה לרגל בקרבנותיו בירושלים. אבל אין הלינה עומדת כחיוב בפני עצמו. ואין לינה בירושלים ללא בימ"ק. ועל כן לא הביאו הראשונים

סימן טו

צום בעשירי באב ביום ראשון

שרבי התכוון לבטל תשעה באב, הלא חכמים אמרו על כל שאינו מתאבל בירושלים שאינו רואה בנחמתה, ועוד שאין בי"ד יכול לבטל דברי בי"ד חבירו א"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין. ומתוך:

1. רבי לא רצה לבטל את תשעה באב כליל, אלא רצה להקל בו כבשאר צומות. (י"ז בתמוז, י' בטבת וכו').

2. רבי רצה לעקרו מתשיעי ולקבעו בעשירי אליבא דר' יוחנן בתענית.

הריטב"א חולק על תוס' בתירוץ השני, וסובר את התירוף הראשון בלבד.

ד. בר"ה [י"ח ע"ב] "אמר רב פפא (ל"א רבא) ה"ק:

בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה.

יש גזרת המלכות צום.

אין גזרת המלכות ואין שלום רצו מתעניין רצו אין מתעניין.

אי הכי תשנה באב נמי אמר ר"פ שאני ט' באב הואיל והוכפלו בו צרות.

ושני התירוצים חולקים האם גם תשעה באב שייך באותם תנאים של רצו או לאו.

לפי התירוף השני לא יכל רבי להקל מחומרותיו של תשעה באב, וא"כ מקשה הריטב"א, גם לא היה יכול לדחותו מתשיעי

דחיית הצום מתשיעי לעשירי יוצר בעיות מיוחדות באותו יום. ונעמוד עליהן להלן:

א. בתענית [כ"ט ע"א]: "והיינו דאמר ר' יוחנן אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של היכל בו נשרף, ורבנן אתחלתא דפורענותא עדיפא".

כלומר יש דעת יחיד שהתענית צריכה להיות דוקא בעשירי ולא בתשיעי. וברמב"ן [תורת האדם] מביא מירושלמי [תענית ד' ו'] "ריב"ל הוה ציים תשיעי ועשירי ר' לוי ציים תשיעי ועשירי". ועי' טור [או"ח סי' תקנ"ח].

ב. לעומת זאת במגילה [ה' ע"ב] דברים אשר לכאורה סותרים: "אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא: רבי נטע נטיעה בפורים ורחץ בקרונה של צפורי בשבעה עשר בתמוז ובקש לעקור תשעה באב ולא הודו לו. (רש"י: מתשעה באב) אמר לפניו ר' אבא בר זבדא: רבי לא כך היה מעשה אלא תשעה באב שחל להיות בשבת הוה ודחינוהו לאחר השבת, ואמר רבי הואיל ונדחה ידחה, ולא הודו חכמים קרי עליה טובים השנים מן האחד".

היינו בהו"א חשב ר"א שרבי התכוון לבטל בכלל את תשעה באב, ולמסקנה התכוון לבטל את הצום כשנדחה לעשירי, ולא הודו לו חכמים.

ג. תוס' במגילה שאלו מה ההו"א של ר"א

חבל נחלתו

בי"ד יכולין לבטלו כיון שהוכפלו בו הצרות...".
ו. תענית נכ"ט ע"ב: "תשעה באב שחל להיות בשבת וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת אוכל ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו". אבל כבר הגאונים (מובא בטור) כתבו: "אבל אנו אין אנו רגילין כך ואפי' בשבת אין אנו אוכלין בשר ושותים יין בסעודה המפסקת משום חורבן הבית". ומביא מח' ראשונים בכך.
ז. נחלקו הראשונים איך מבדילים במוצ"ש שחל בה ט"ב (טור תקנ"ו).
ח. ובסי' תקנ"ט נחלקו בענין הבדלה ודנו לגבי אלה שבאותו יום יו"ט שלהם ואינם צריכים להשלים את התענית.

לעשירי שאין בי"ד מבטל וכו', לעומת זאת לפי התירוף הראשון היה בכוחו להקל ולשנות וזה אשר ניסה ולא הודו לו.
ה. מחלוקת שניה היא מה הכונה של: "יש שלום". רש"י כתב: "יש שלום שאין יד העובדי כוכבים תקיפה על ישראל". וכ"כ במאירי: "כיצד בזמן שיש שלום ר"ל שאין יד האומות תקיפה עלינו, אין מתעניין בהם אפילו מתורת רשות שהרי נאמר יהיו לבית יהודה לששון ולשמחה. אין שלום ואין שמד שיד האומות תקיפה עלינו אלא שאין גוזרין עלינו גזרות לבטל המצוות...".
לעומת זאת בטור [תקנ"ג] כתב: "דליכא שלום שהבית חרב וליכא שמד במקום ידוע בישראל... ובסימן הבא פותח: "ט"ב אין

סימן טז

גדר חיוב נשים בתקיעת שופר

ופרש רש"י: "תינוקות הוא דלא מעכבין — דבעי לחנוכייהו. הא נשים מעכבין — דפטורות לגמרי, דמצות עשה שהזמן גרמא הוא, וכי תקעני — איכא בל תוסיף. בני ישראל סומכין — דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכס וגו' וכתוב בההוא ענין וסמך ידו וגו' — סומכות רשות — אלמא, אף על גב דפטרינהו קרא — ליכא איסורא, והוא הדין למצות עשה שהזמן גרמא".
מרש"י משמע שההיתר לתקיעה הוא משום נחת רוח לנשים כמו בסמיכה. ואע"פ שתקיעה בסתם אסורה משום שבות — התירו לנשים.
ג. כתב הרא"ש [ר"ה פ"ד סי' ז']: "ובעל העיטור כתב מסתברא דאין אחר תוקע להן אלא הן בעצמן. ונהגו באשכנז לתקוע לנשים

א. נפסק להלכה (או"ח סי' תקפ"ט) שנשים פטורות מתקיע"ש משום מ"ע שהזמן גרמא. אבל יכולות לתקוע ונחלקו השו"ע והרמ"א האם מברכות או לאו.
ננסה לברר להלן מה הם הגדרים ההלכתיים לתקיעת שופר של נשים, ומי מוציא אותן ידי מצות השופר.
ב. 'חיובן' נלמד בגמרא נראש השנה ל"ג ע"א כן: "אין מעכבין את התינוקות מלתקוע. הא נשים — מעכבין. והתניא: אין מעכבין לא את הנשים ולא את התינוקות מלתקוע ביום טוב! — אמר אביי: לא קשיא; הא — רבי יהודה, הא — רבי יוסי ורבי שמעון. דתניא, נייקרא א' דבר אל בני ישראל — בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות, דברי רבי יהודה. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: נשים סומכות רשות".